

EU Green Deal

Gregor Burger, Digitalno inovacijsko stičišče Slovenije

Povzetek — V objavi obravnavamo EU Green deal oz. Evropski zeleni prehod. Uvodoma se spoznamo z iniciativo Green deal, ki predstavlja načrt za prehod v podnebno nevtralnno, nizko ogljično družbo. Sledi pregled končnih ciljev, ki naj bi jih prinesla vpeljava zelenega prehoda. Sledi pregled ključnih točk iniciative zelenega prehoda, ki bodo imeli največji vpliv na družbo, delovna mesta, način, kako živimo, pridelujemo hrano, uporabljamo transport in gradimo svoja bivališča. Objavo končujemo s kratkim pregledom pomislekov in nasprotovanj o vpeljavi zelenega prehoda.

Ključne besede — Zeleni prehod, okolje, CO2, energija

Abstract — This publication presents the EU Green Deal or the European Green Deal. We introduce the Green Deal, a roadmap for transitioning to a climate-neutral, low-carbon society. This is followed by an overview of the ultimate goals the Green Deal is expected to deliver. This is followed by an overview of the critical points of the Green Deal that will have the most significant impact on society, jobs, how we live, grow our food, use transport and build our homes. We conclude with a brief overview of the concerns and opposition to the Green Transition.

Keywords — Green deal, Environment, CO2, Energy

- čistejše energije in najsodobnejših čistih tehnoloških inovacij
- trajnejših izdelkov, ki jih je mogoče popraviti, reciklirati in ponovno uporabiti
- delovnih mest, ki bodo v prihodnosti ustrezala potrebam, in usposabljanj za spretnosti za prehod
- globalno konkurenčne in odporne industrije

Zeleni dogovor je tudi naša rešilna bilka iz pandemije COVID-19. Ena tretjina naložb v višini 1,8 bilijona evrov iz načrta za okrevanje NextGenerationEU in sedemletnega proračuna EU bo financiral evropski zeleni dogovor.

1. UVOD

Poblizje is pogledjmo iniciativo Evropske Unije, imenovano Green deal, ki jo prevajamo tudi kot zeleni prehod. EU Green Deal je celovit načrt za trajnostno prihodnost. Cilj je, da Evropa do leta 2050 postane podnebno nevtralna, spodbuja gospodarstvo prek zelenih tehnologij, ustvarja trajnostno industrijo in promet ter zmanjšuje onesnaževanje. Načrt opisuje potrebne naložbe in razpoložljiva finančna orodja ter pojasnjuje, kako zagotoviti pravičen in vključujoč prehod. Njegovi začetki pa segajo v leto 2019 [1].

Zeleni dogovor ima cilje, ki segajo na številna različna področja, vključno z gradbeništvom, biotsko raznovrstnostjo, energijo, prometom in pridelavo hrane. Evropski zeleni dogovor bo izboljšal dobrobit in zdravje državljanov in prihodnjih generacij z zagotavljanjem svežega zraka, čiste vode, zdravih tal in biotske raznovrstnosti.

Med drugim z zagotavljanjem:

- svežega zraka, čiste vode, zdrave zemlje in biotske raznovrstnosti
- prenovljenih, energetsko učinkovitih stavb
- zdrave in cenovno dostopne hrane
- učinkovitega in dostopnega javnega prevoza

Timeline

Slika 1: Časovnica zelenega prehoda; Vir slike uradna stran EU Green deal [1]

2. ZELENİ PREHOD

Prehod na podnebno nevtralnno gospodarstvo z neto ničelnimi emisijami toplogrednih plinov v samo 28 letih predstavlja industrijsko revolucijo z nepredvideno hitrostjo, s pomembnimi vplivi na bruto domači proizvod (BDP), naložbe, zaposlovanje, konkurenčnost, distribucijo, javne finance in monetarno stabilnost. Po ocenah Komisije bo prehod k neto ničelnim emisijam imel le omejen vpliv na višino bruto domačega proizvoda, vendar se

bo njegova sestava spremenila iz potrošnje v naložbe.

Ocene nakazujejo, da bodo naložbe in trg dela verjetno pomembni, tudi iz družbeno političnega vidika. Vplivi zaposlovanja se bodo pojavili predvsem v sektorjih, ki so neposredno obravnavani v prehodu, kot so industrije ekstrakcije, gradbeništvo in ravnanje z odpadki.

Zeleni dogovor naj bi preoblikoval EU v moderno, učinkovito in konkurenčno gospodarstvo, ki zagotavlja: ničelne neto emisije toplogrednih plinov do leta 2050, gospodarsko rast, ki ne bo vezana na uporabo virov, in zavezo, da ne bo nobena država ali regija zapostavljena. Izziv je uskladiti navidezno nasprotujoče si cilje in zagotoviti ustrezno financiranje za zeleni prehod v številnih sektorjih.

3. KLJUČNE TOČKE ZELENEGA PREHODA [1], [2], [3]

3.1. Podnebno nevtralna Evropa

Gonilna ideja evropskega zelenega dogovora je doseg podnebne nevtralnosti EU do leta 2050. Pot do podnebne nevtralnosti je razogljičenje energetskega sistema, s katerim se skuša doseči neto ničelne emisije toplogrednih plinov. Za doseg zastavljenega cilja bo potrebna revizija in posodobitev številnih energetskega direktiv. Le tako bo mogoče doseči 50–55 % znižanje emisij

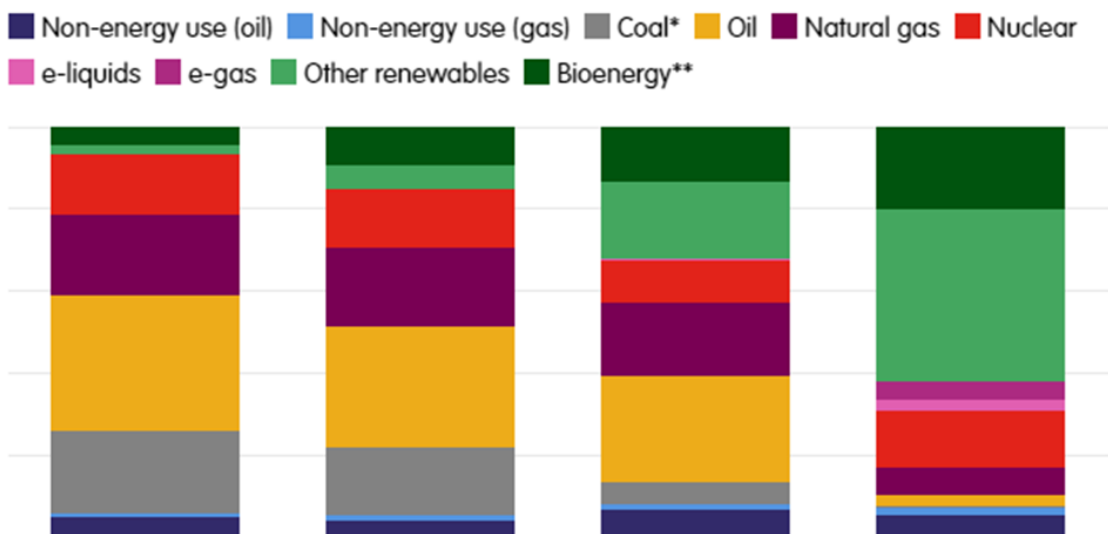
toplogrednih plinov. Ključna področja, na katera se usmerjajo politike podnebno nevtralne Evrope, so energetska učinkovitost, razvoj proizvodnje sektorja energije, temelječega primarno na obnovljivih virih, zagotovitev finančno ugodne energetske oskrbe in vzpostavitev digitaliziranega trga energije v EU.

Evropska komisija je leta 2020 predstavila strategijo za bolj zeleno in čisto energetskega prehod. Strategija predstavlja okvir za energetskega prehod za omogočanje krožnega prehod gospodarstva, ukrepe za izvajanje večje neposredne elektrifikacije ter razvoj čistih goriv. Med čistimi gorivi se kot eno izmed goriv prihodnosti izpostavlja vodik.

3.2. Krožno gospodarstvo

V letu 2020 so bili pripravljene načrti za krožno gospodarstvo EU, ki so del širše industrijske strategije EU. Načrti predvidevajo ustrezne politike, s katerimi bo mogoče načrtovati izdelke z manj porabljenega materiala in zagotoviti, da jih bo mogoče ponovno uporabiti ali reciklirati. Med izpostavljenih industrije v strategiji zasledimo industrijo pridelave jekla, tekstila in tekstilno industrijo. Še dodatno je izpostavljena izdelava »čistega jekla« s pomočjo vodika. Strategija predvideva tudi več recikliranja in ponovno uporabo baterij.

EU energy mix evolution 55 percent lower emissions in 2030 compared to 1990 and climate neutrality in 2050

Slika 2: Viri znižanja emisij do leta 2050; Vir slike [4]

3.3. Gradnja in energetska obnova stavb

Področje gradnje in energetske obnove stavb trenutno uporablja veliko količino neobnovljivih virov in ne trajnostnih metod gradnje. Z ustreznimi prijemi se namerava povečati hitrost energetske obnove stavb za faktor 2 ali celo 3. Zajet naj bi bil čim širši krog objektov, med drugim tudi socialna stanovanja.

3.4. Strategija od kmetije do vilice

Strategija od kmetije do vilice obravnava področje tajnosti pridelave in oskrbe s hrano ter je namenjena proizvajalcem hrane, kot so kmetije in ribiči. Predvidena je uporaba podnebju prijaznih pristopov za večjo učinkovitost pridelave hrane. Prav tako naj novo predlagani postopki ne bi imeli vpliva na ceno in kakovost hrane. Prednosti, ki jih strategija prinaša, so zmanjšanje uporabe kemičnih pesticidov, povečanje razpoložljivosti zdravih živil in pomoč potrošnikom pri razumevanju zdravstvenih ocen izdelkov in trajnostne embalaže. Ob tem naj bi se občutno znižala tudi uporaba pesticidov, gnojil in količina zavržene hrane.

3.5. Odpraviti onesnaženje okolja

Akcijski načrt do leta 2050 predvideva odpravo onesnaževanja iz vseh virov proizvodnje in drugih procesov. Novi standardi kakovosti in ohranjanja okolja, kjer delovni procesi potekajo v okolju brez strupov, naj bi zagotovili čisti zrak, vodo in čista tla. Med koraki za izpolnitev akcijskega načrta so ukrepi znižanja mikroplastike v okolju, znižanja kemikalij in presežka gnojil v prsti ter trajnostne metode proizvodnje in prevoza.

3.6. Trajnostna mobilnost

Transport oz. mobilnost je eno izmed pomembnih ciljih področij zelenega dogovora. Težnja je z uporabo trajnostnih in alternativnih goriv v cestnem, pomorskem in zračnem prometu znižati onesnaženje okolja. Za vozila z motorji z notranjim izgorevanjem se predvideva nove strožje emisijske standarde. Med orodji za doseg zastavljenih ciljev so sistemi in aplikacije za upravljanje prometa. Priporočajo se spremembe v načinu dostave tovara, spremembe na področju javnega prometa, postavitve novih električnih polnilnic, nenazadnje pa tudi na upravljanje zračnega prometa.

3.7. Biotska raznovrstnost

Brez zaščite okolja ne bomo uspeli ohraniti biotske raznovrstnosti našega okolja. Strategija predvideva zaščito okolja, upravljanje gozdov in

morskih območij ter perečo problematiko izumrtja vrst in izgube obstoječih ekosistemov. Med predlaganimi zaščitnimi ukrepi se naštevajo metode ekološkega kmetovanja, obnova ekosistemov rek, zmanjšanje uporabe pesticidov, ponovno pogozdovanje. Predvidena je vzpostavitev strožjih varoval za ohranite okolja, recimo gozdov (Sustainable finance). Julija 2023 je Evropski parlament po številnih razpravah sprejel različico zakona Natura 2000 o obnovi narave, katerega cilj je do leta 2030 obnoviti naravo na 20 % ozemlja EU.

3.8. Raziskave in razvoj

Raziskovalni programi in programi za inovacije, kot je recimo program Obzorje Evropa (angl. Horizon Europe), bodo pomembno orodje pri financiranju raziskovalne dejavnosti ekološko prijaznih dejavnosti.

Slika 3: Področja zelenega prehoda; Vir slike [5]

3.9. Denar

Napredni in ambiciozni cilji s seboj prinesejo tudi občutne stroške, ki pa jih vsi deležniki verjetno sami ne bomo uspeli premestiti. Posledično Evropska komisija predlaga finančni mehanizem pomoči regijam, ki jih nove zaveze in strategije najbolj prizadenejo zaradi trenutne velike odvisnosti od fosilnih goriv. Zasnovani sklad za pravičen prehod bo eden od mehanizmov pomoči regijam, prav tako pa bodo pregledani mehanizmi direktne pomoči vlad za naložbe v zelene tehnologije in čisto energijo.

3.10. Zunanji odnosi EU s partnerskimi državami

Vse aktivnosti EU na področju zelenega prehoda ne bodo podale zelenih rezultatov brez mednarodnega sodelovanja z drugimi državami. Le

s skupnimi močmi bo mogoče doseči zastavljene rezultate. A ob tem bo potrebna skrb in ukrepanje za zaščito EU industrije pred nelojalno konkurenco.

5. POLEMIKE EU ZELENEGA PREHODA

EU zeleni prehod pa je bil deležen tudi različnih polemik in pomislekov. Znana je udeležba ameriške naftne družbe ExxonMobil v zgodnji stopnji pogajanj o zelenem prehodu, ko naj bi družba želela izpogajati nižji vpliv ukrepov na račun transporta in škodljivih izpustov.

Spet druge organizacije, kot je recimo Greenpeace in druge okoljevarstvene organizacije, pa so izrazile nezadovoljstvo nad premalo ambicioznimi okoljskimi cilji.

Pomisleki o zelenem prehodu so prišli tudi iz same Evropske Unije. Primarno so pomisleki prišli iz držav, ki se trenutno za svoje energetske potrebe zanašajo na premog kot energent. To so predvsem države južne in vzhodne Evrope: Poljska, Češka, Maržarska, Romunija, Bolgarija. Zeleni prehod za omenjene države pomeni občutno izgubo obstoječih delovnih mest in negotovo zagotavljanje novih delovnih mest. Na drugi strani pa so tudi države, kot je Španija, izrazile svoje nezadovoljstvo, saj naj bi ukrepi finančne pomoči nagrajevali države, ki se še niso podale na pot zelenega prehoda. Izpostavljeno pa je bilo tudi dejstvo, da EU brez pomoči glavnih onesnaževalcev, ZDA in Kitajske, ne more doseči pozitivnih rezultatov.

Posamezniki, podjetja in družba na splošno se vedno bolj zavedamo skrbi za okolje in negativnega vpliva, ki ga imamo na okolje. Naš vpliv se ne meri le v času uporabe naprave ali storitve, upoštevati moramo tudi njeno izdelavo in reciklažo. Čeprav vrednosti emisij toplogrednih plinov ne dosegajo vodilnih onesnaževalcev, kot sta promet in kmetijstvo, je treba paziti tudi na vplive IKT tehnologij. Z vedno bolj digitalnim svetom se povečuje poraba in uporaba IKT naprav in tehnologij, posledično pa tudi emisij toplogrednih plinov.

LITERATURA

- [1] EU Green deal https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en (Prvi dostop 28. 5. 2023)
- [2] <https://www.euractiv.com/section/energy-environment/news/eu-commission-unveils-european-green-deal-the-key-points/> (Prvi dostop 28. 5. 2023)
- [3] https://en.wikipedia.org/wiki/European_Green_Deal (Prvi dostop 28. 5. 2023)
- [4] <https://www.weforum.org/agenda/2021/07/what-you-need-to-know-about-the-european-green-deal-and-what-comes-next/> (Prvi dostop 28. 5. 2023)
- [5] <https://euinasean.eu/eu-green-deal/> (Prvi dostop 28. 5. 2023)